

Hoe ontstaat nou een damprobleem bij Jaap Bus?

Tom Kieboom

De beste manier om damprobleemist en –bestuurder Jaap Bus te leren kennen is om naar zijn fraaie Blog te gaan: <http://endgamesandmore.blogspot.com>. Telkens weer prachtige composities, waarbij zijn ware liefde zit in eindspelcomposities en damproblemen die vaak weer een fraai eindspel als slot hebben. Een echte aanrader, moet ik bekennen als webmaster van <http://dekvd.net>. Maar wat je op zijn Blog niet te weten komt:

hoe doet die Jaap dat nou? Na wat aandringen wil hij toch wat van zijn geheimen prijsgeven en doet Jaap Bus hieronder uit de doeken hoe hij zoal te werk gaat. Om partijspelers ter wille te zijn heb ik de vrijheid genomen om de verkorte notaties te ‘vertalen’ in de volledige partijnotaties.

Het woord is nu verder aan Jaap Bus!

Men ken kent wellicht de spreuk: "Vrouwen kunnen uit niets een hoed , een slaatje of een ruzie maken". Dat geldt dus niet voor mannen en ook niet voor damproblemen zoals ik in dit artikel probeer duidelijk te maken.

Waarover hebben wij het nou?

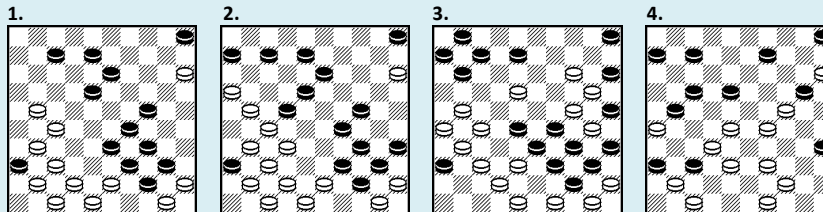
Eerst maar over welke damproblemen wij het hebben. Niet over partijcombinaties, maar over wat wij scherpe problemen of composities noemen. Daarbij kan men een onderscheid maken tussen problemen en eindspelen, waarbij forcings kenmerken van beide kunnen hebben. Wat het construeren betreft kan men bij de damproblemen twee verschillende uitgangspunten onderscheiden.

A. De combinatie is het uitgangspunt en om de hele oplossing scherp te krijgen leidt men het slagwerk tot een naturel of wordt er een scherp slot aan toegevoegd.

B. Het al dan niet oorspronkelijke slot is het uitgangspunt en daar wordt een passende combinatie bij gezocht.

Starten met de combinatie

Wat met uitgangspunt A bedoeld wordt licht ik toe aan de hand van problemen die ik heel lang geleden gemaakt heb.

Bij **probleem 1** is er een stuk op 7 geplaatst om een scherpe naturel te krijgen. De oplossing is: 1.42-38 33x42 2.47x38 36x47 3.27-22 47x26 4.31-27 26x42 5.48x37 39x48 6.50x19 48x22 7.45x3 13x24 8.15-10 5x14 9. 3x2+.

Aan **probleem 2** zijn zwarte stukken op 6 en 35 bijgeplaatst en witte op 16 en 32. Zo kan de combinatie een zet dieper gemaakt worden en komt er aan het eind een scherp motief . Oplossing: 1.32-28 22x33 2.42-38 33x42 3.47x38 36x47 4.27-22 47x26 5.31-27 26x42 6.48x37 39x48 7.50x19 48x22 8.45x3 13x24 9.15-10 5x14 10.3x2 35-40 11.2-35 40-45 12.35-44 45-50 13.44-17 50x11 14.16x7+.

Bij **probleem 3** zijn er stukken toegevoegd op 1, 11, en 25, waardoor een slot wordt bereikt dat enige lezers bekend zal zijn. De oplossing is: 1.27-22 36x16 2.18-12 7x27 3.24-19 15x13 4.49-43 35x24 5.37-32 28x37 6.42x22 33x42 7.48x37 39x48 8.50x19 48x18 9.45x3 13x24 10.26-21 16x27 11.14-10 5x14 12.3x2+.

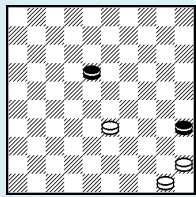
De problemen 2 en 3 zijn echter onbevredigend omdat de motiefstukken geen functie hebben om de combinatie mogelijk te maken. Het verdient aanbeveling om te trachten de motiefstukken een rol te laten spelen tijdens de combinatie. Een mooi voorbeeld hiervan laat probleem 4 zien. Het is zonder meer duidelijk dat het stuk op 6 noodzakelijk is voor de combinatie, maar voor wat betreft het stuk op 35 is dat wat subtieler het geval. Immers zonder het stuk op 35 faalt de combinatie omdat (46 x 49) dan ook over 24 kan!

De oplossing van **probleem 4** is: 1.49-43 37x46 2.28-22 46x49 3.22x4 20x29 4.15-10 5x14 5.47-41 36x47 6.4-9 47x50 7.9x33x2 49x27 8.26x17 50x11 9.2x49 6-11 10.49-44 11-16 11.44-49 16-21 12.49x16 35-40 13.16-11 40-45 14.11-50+.

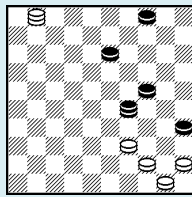
Starten met het slot

Nu over categorie B, waar het slot het uitgangspunt is voor de constructie.

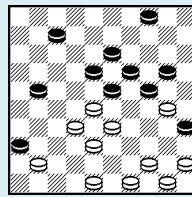
5. z.a.z.

6. z.a.z.

7.

De klassieke stand van **diagram 5** kent twee elementaire scherpe varianten te weten (18-22) 33-28 (22x33) 45-40 (35x44) 50x28+ en (35-40) 45x34 (18-22) 33-28 (22x33) 34-29 (33x24) 50-44+.

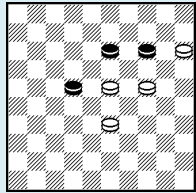
De stand van diagram 6 is een geslaagde uitbreiding ervan. In het bijzonder vanwege het verrassende effect dat de witte dam na (29-47) 39-33 (47x29) per se naar 40 moet slaan, omdat het anders remise is!

Vervolgens wordt dan vanuit **diagram 6** een combinatie toegevoegd die in dit geval heel goed bij het motief past en dat geldt voor de aanvangsstand ook (**diagram 7**).

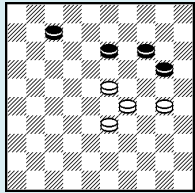
Het probleem van **diagram 7** won de eerste prijs bij een Franse wedstrijd, Blancs et Noirs 1964. Oplossing: 1.32-27 23x43 2.49x38 21x43 3.48x39 36x47 4.30-25 47x29 5.25x1 29-47 6.39-33 47x29 7.1x40 24-29 8.40x9 4x13 9.44-39 13-18 10.39-33 en het slot van diagram 5.

Tot zover het lichtere werk. Nu volgt een compositie die meer tijd heeft gekost om het gewenste doel te bereiken. Dat doel was nog hetzelfde als dat onder B aangegeven, maar dan onder veel moeilijker omstandigheden. Zie de diagrammen 8 t/m 12.

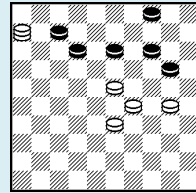
8.

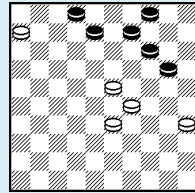
9.

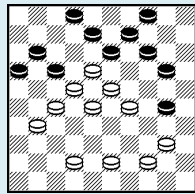
10. z.a.z.

11.

12.

Het eindspel van **nummer 8** wint door 1.24-20 14x25 2.15-10 25-30 3.23-19 13x24 4.10-4 30-34 5.4x27 34-40 6.27-22 40-44 of 40-45 7.33-29 24x33 8. 22x50+. Afgezien nog van dat wit aan zet is kan hier nog geen combinatie op gemaakt worden. Dat is ook nog niet mogelijk nadat het is teruggewerkt naar **diagram 9**.

In **diagram 10** is zwart aan zet en is er een witte dam, terwijl zwart ook al meer ruimte op het bord voor een combinatie heeft gemaakt. Vermeldenswaard is ook dat er een niet onaardige variant is toegevoegd n.l. 1. ... 12-17 2.6x9 14x3 3.30-25! 4-9 4.25x14 9x20 5.33-28! 7-11 6.28-22 3-8 7.23-18! 20-25 8.29-24 11-16 9.22-17+ .

Pas na terugwerking naar **diagram 11** wordt het duidelijk dat hier een mogelijkheid gekomen is om een combinatie toe te voegen. Zwart heeft zoveel mogelijk ruimte gelaten en wit kan met een slag op 6 komen. Toen moest alleen nog even **diagram 12** op het bord komen, waarmee als een wonder ook nog een forcing ontstaat alsmede een interessante aanvangsstand. Immers als wit als eerste zet 40-35 speelt volgt (14-19!!) en (11-17), terwijl ook 18-12 niet wint na (30-34) 12x3 (34x45) 3x26 (2-8) 26x3 en weer (14-19!!). De stukken moeten in de aanvangsstand wel heel precies worden opgesteld, anders is er een bijoplossing of faalt de forcing.

De oplossing van **diagram 12** is: 31-26 (30-34) 40-35 (34-40) 42-37 (40x38) 26-21 (17x26) 37-31 (26x37) 27-21 (16x27) 22x33 (13x22) 28x6 (9-13) 35-30 ! Nu is na (8-12) 30-24 de goede zet, maar na (2-7) niet wegens (4-10 en 14-19). Het gaat na (2-7) verder met 6-1 ! (8-12) 1-6. **Zie diagram 10**. Vervolgens (12-17) 6 x 9 met de aangegeven variant. Dus (4 x 13) 30-24 (7-12) 24x15 (12-17) 29-24 (17-22) 24-20 (14x25) 15-10 (25-30) 23-19 (13x24) 10-4 (30-34) 4x27 (34-40) 27-22 (40-45) 33-29 (24x33) 22x50+.

In de aanvangsstand was de zet (14-19) zowel na 40-35 als na 18-12 belangrijk. Het is precies het stuk op 14 dat als laatste overblijft op 45.

Niet te snel tevreden zijn!

Om te controleren wat men doet is een computer een heel goed hulpmiddel. Maar om een positie te vinden waar een combinatie mogelijk is, helemaal, maar dan ook echt helemaal, niet. Ook niet of een verdieping mooi is of niet. Een computer programma kijkt alleen naar voren, wat voor ons mensen wellicht ook niet zo slecht zou zijn.

Wat betekent dit nu voor "Hoe maakt Bus een probleem?" Wel, ik noem twee elementen. Niet gauw tevreden zijn, in dit geval met een eindspelletje, alsmede het element analyse. Op analyse kom ik nog terug. Eerst even niet snel tevreden zijn.

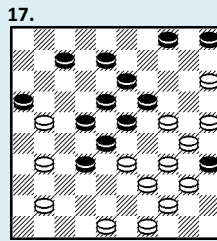
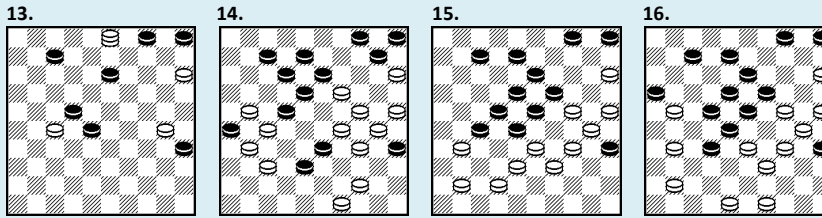

Diagram 13 laat een buitengewoon slot zien met na (35 x 24) een naturel en na (22 x 31) een beroemd eindspel of zo men wil motief, van naar ik meen Meier. Dat nodigt uit om er wat moois van te maken. De eerste poging is te vinden onder diagram 14. Oplossing : 1.37-32 26x28 2.21-17 12x32 3.19-14 10x19 4.49-43 38x40 5.29x27 40x20 6.25x3+. Een mooi probleem, met zo een climax. Maar de aanvangsstand vond ik nog niet goed genoeg.

Daarom **diagram 15**. Oplossing: 1.34-29 23x32 2.42-38 27x47 3.38x27 47x20 4.25x3+. Een pracht probleem, maar de combinatie is een beetje doorzichtig.

Daarom **diagram 16**. Oplossing: 1.34-29 16x47 2.48-42 23x43 3.49x27 47x20 4.25x3+. Dat zijn de betere meerslagen, met de unieke slagkeuze een uitzonderlijk goed probleem.

Dus was ik enige jaren tevreden, maar toen keek ik er nog eens goed naar en zette er twee witte stukken bij. Dat betekende dat de minschijf van wit bij **diagram 16** daarmee al was omgezet naar een plusschijf, wat op zich al een verbetering is. Immers men haalt zo het onderste uit de kan. Het effect was verbluffend.

Niet alleen is de combinatie nog veel mooier geworden. Er is een variant bijgekomen die heel nauwkeurig spel vereist. Bovendien kwam nog als cadeau een bovenaards diepe schijnoplossing die voor mensen die ervan houden alles van een stand te ontdekken, heel interessant is. Deze schijnoplossing bevat tevens een voor spelers heel leerzaam overmachts eindspel. Kortom voor ieder wat wils. Men kan met een Applet de hoofdvariant automatisch afspelen, terwijl men ondertussen nog wat anders doet. Of men zet de TV uit, laat de vrouw even doen wat ze wil, althans alleen, schenkt een glas wijn in en geniet van alles wat de compositie te bieden heeft.

De complete oplossing is te vinden op mijn Blog. Hier volsta ik met de hoofdvariant van **diagram 17**: 1.34-29 16x47 2.48-42 23x43 3.49x27 47x45 4.44-40 45x20 5.25x3 22x31 6.3-26 35x24 7.26x11 24-29 8.11-39 5-10 9.39-25 29-33 10.25-9 4x13 11.15x4 13-19 12.4-10 19-24 13.10-15 24-29 14.15-20 29-34 15.20x38 34-40 16.38-33 40-45 17.33-50+.

Analyseren

Nu kom ik op het aspect analyse. Wat dat betreft ben ik op allerlei manieren beïnvloed gedurende het uitoefenen van functies in de damwereld.

- Toen ik enige tijd voorzitter was van de KvD was had ik veel contact met Jaap Viergever die een uitstekende eindspelcomponist was en zeer goed analyseerde.
- Samen met Leo Nagels heb ik meer dan 25 jaar lang internationale wedstrijden voor computer programma's georganiseerd. Nu zijn ze zo sterk geworden dat er geen beter hulpmiddel voor het analyseren te vinden is.
- Ik was zes jaar lid van het bestuur van de internationale dambond de FMJD. Zodoende had ik vrij veel contact met de beste spelers van de wereld, ook buiten de wereldkampioenschappen om. Ik zag hoe graag en intensief ze analyseerden en deed daar af en toe ook aan mee. Zij rekenden natuurlijk veel sneller en dieper, maar ik had duidelijk meer verstand van eindspelen.

Zodoende heb ik begrepen dat het analyseren veel meer met het echte damspel te doen heeft dan problemen waar zwart vele zetten lang geen enkele beslissing mag nemen en vervolgens in een stand komt waarin verder spelen absoluut geen zin meer heeft.

Ook is mij opgevallen dat spelers zich niet interesseren voor hoeveel scherpe simpele varianten een eindspel heeft. Wat ze wel interesseert zijn verrassende zetten en ongebruikelijke slotstanden. Kortom of er wat te leren valt.

Eindspelen

Dat heeft mij ertoe gebracht andere voorkeuren bij eindspelen te hebben dan de meeste eindspel componisten en ook anders dan wat in het bijzonder bij wedstrijden de maatstaf is. Dat werkt bij mij ook door bij het componeren van forcings.

Daar kan men nog wat nuanceren, omdat alles zijn voor en tegen heeft, maar voor dit artikel volsta ik met een voorbeeld waarbij sprake is van twee spelers die beiden hun best doen het de tegenstander zo moeilijk mogelijk te maken.

Hieronder een eenvoudige stand. Op mijn Blog, die te zien is via <http://endgamesandmore.blogspot.com> zijn veel andere, meestal diepere, voorbeelden te zien.

In de stand van **diagram 18**, kan wit niet winnen door 21-17 (11-16) 17-11 omdat zwart daar het volgende op bedacht heeft: (16-21!) 11-6 (21-27) 22x31 (7-11) 6x17 (29-34) 40x29 (24 x11). Ook na 40-34 (29x40) redt art zich nog door (7-12!) 21-16 (2-7) 28-23 en (20-25)!=.

18.

